

Sygn. akt II Ca 773/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 września 2014 r.

Sąd Okręgowy w Kielcach II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: **SSO Monika Kośka (spr.)**

Sędziowie: **SSO Małgorzata Klesyk**

SSO Cezary Klepacz

Protokolant: protokolant sądowy Iwona Cierpikowska

po rozpoznaniu w dniu 5 września 2014 r. w Kielcach

na rozprawie

sprawy z powództwa A. N. i G. S.

przeciwko (...) S.A. w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Kielcach

z dnia 13 lutego 2014 r., sygn. VII C 327/13

oddala apelację i zasądza od (...) S.A. w W. na rzecz A. N. i G. S. po 1200 (jeden tysiąc dwieście) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

II Ca 773/14

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 13 lutego 2014r Sąd Rejonowy w Kielcach zasądził od (...) S.A. w W. na rzecz A. N. i G. S. kwoty po 35.000,00 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 26 lipca 2013 roku, oddalił powództwo w pozostałej części; orzekł o kosztach procesu i kosztach sądowych.

Rozstrzygnięcie to Sąd oparł o następujące ustalenia:

W dniu 08 września 2006 roku w K. kierujący samochodem marki Ł. o numerze rejestracyjnym (...) J. P. nieumyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym, w ten sposób, że jadąc z niedozwoloną prędkością w obszarze zabudowanym podjął błędny manewr skrętu, na skutek czego potrafił przemieszczającego się o kulach pieszego K. S.-ojca powodów, w wyniku czego doznał on szeregu poważnych obrażeń ciała skutkujących jego śmiercią. Wyrokiem Sądu Rejonowego w Kielcach z dnia 25 września 2007 roku sprawca wypadku J. P. został uznany za winnego popełnienia czynu określonego wart. 177§2k.k.

W dniu 02 lipca 2006 roku J. P. zawarł umowę ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych w zakładzie ubezpieczeń pozwanego na okres do dnia 01 lica 2007 roku, w dacie wypadku korzystał z ochrony ubezpieczeniowej.

Po śmierci K. S. u G. S. wystąpiła reakcja szoku i silnych zaburzeń emocjonalnych wyrażająca się przeżywaniem smutku, bólu i cierpienia oddziaływujących na jego psychikę i zachowanie. Okoliczności powyższe pogorszyły w sposób znaczny przez kilka kolejnych miesięcy jakoś funkcjonowania powoda w sferach: emocjonalnej – poczucie pustki, osamotnienia, anhedonia, smutek, żal, płaczliwość, obniżony nastrój, chroniczne napięcie, poczucie zagrożenia, lęk o bliskich, zamartwianie się, osobistej – poczucie braku wsparcia, bezradności, bezsensowności i nieprzewidywalności życia, pesymizm, pogorszenie się sytuacji finansowej rodziny, przejęcie na siebie roli „głowy rodziny”, poczucie przytłoczenia obowiązkami, niepewność o przyszłość, obniżona samoocena, społecznej – ograniczenie kontaktów spotkań towarzyskich, poczucie bycia gorszym, wstyd, zazdrość, ograniczenie czasu wolnego, szczególnie nieuzasadniona ostrożność podczas uczestnictwa w ruchu drogowym, zdrowia somatycznego – problemy ze snem, apetytem, spadek wagi, bóle brzucha na tle nerwowym. Znaczna część tych dolegliwości w mniejszym rozmiarze utrzymuje się nadal. Ogólny rodzaj cierpienia należy ocenić w przypadku powoda za duży, a powód nadal wymaga pomocy psychologicznej z uwagi na utrwalone negatywne przekonania, mimo braku trwałego uszczerbku na zdrowiu.

Na skutek tej śmierci u powódki z kolei wystąpiły skutki w postaci reakcji szoku, chwilowego zasłabnięcia, silnych reakcji emocjonalnych. Okoliczności powyższe pogorszyły w sposób znaczny przez kilka kolejnych miesięcy jakoś jej funkcjonowania w sferach: emocjonalnej – obniżony nastrój, osamotnienie, smutek, żal, płaczliwość, lęk o bliskich, które zaskutkowały koniecznością terapii psychologicznej, w której powódka wzięła udział, osobistej – poczucie braku wsparcia, pesymizm, poczucie przytłoczenia obowiązkami, niepewność o przyszłość, zawodowej - przebywanie na zwolnieniu lekarskim wobec niemożności psychicznej świadczenia pracy, zdrowia somatycznego – problemy ze snem, apetytem, spadek wagi, bóle brzucha na tle nerwowym. Znaczna część tych dolegliwości w mniejszym rozmiarze utrzymuje się nadal. Ogólny rodzaj cierpienia należy ocenić w przypadku powódki jako duży, a aktualnie powódka nie wymaga pomocy psychologicznej z uwagi na przeprowadzoną skutecznie psychoterapię.

Spór pomiędzy stronami sprowadzał się do kwestionowania przez pozwanego podstawy prawnej dochodzonego zadośćuczynienia tj. przepisów art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. w przypadku zdarzeń zaistniałych przed dniem 3 sierpnia 2008 roku oraz wysokości określonego pozwami zadośćuczynienia.

Podstawą do zasądzenia zadośćuczynienia za śmierć K. S. mającą miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 roku stanowi przepis art. 448 kc w związku z art. 23§1k.c, gdyż wskutek jego śmierci jako osoby najbliższej dla powodów, spowodowanej zwinionym działaniem sprawcy wypadku, doszło do bezprawnego naruszenia dóbr osobistych powodów w postaci zerwania więzi rodzinnych oraz prawa do posiadania ojca i życia w pełnej rodzinie. Podkreślić przy tym należy, że katalog dóbr osobistych określony w art. 23 k.c. ma charakter otwarty. W orzecznictwie i w piśmiennictwie przyjmuje się zgodnie, że ochroną przewidzianą w art. 23 i 24 k.c. objęte są wszelkie dobra osobiste rozumiane jako pewne wartości niematerialne związane z funkcjonowaniem podmiotów prawa cywilnego, które w życiu społecznym są uznawane za doniosłe i zasługujące z tego względu na ochronę. Judykatura do katalogu dóbr osobistych zaliczyła np. prawo do intymności i prywatności, płęć człowieka, prawo do planowania rodziny, tradycję rodzinną, pamięć o osobie zmarłej. W tym kontekście nie ulega wątpliwości, że rodzina jako związek najbliższych osób, które łączy szczególna więź wynikająca najczęściej z pokrewieństwa i zawarcia małżeństwa, podlega ochronie prawa. Dotyczy to odpowiednio ochrony prawa do życia rodzinnego obejmującego istnienie różnego rodzaju więzi rodzinnych. Więzy te stanowią fundament prawidłowego funkcjonowania rodziny i podlegają ochronie prawnej (art. 18 i 71 Konstytucji RP, art. 23k.r.o.). Skoro dobrem osobistym w rozumieniu art. 23 k.c. jest kultura pamięci osoby zmarłej, to tym bardziej może nim być także więź między osobami żyjącymi. Więzy rodzinna odgrywa doniosłą rolę, zapewniając członkom rodziny m.in. poczucie stabilności, wzajemne wsparcie obejmujące sferę materialną i niematerialną oraz gwarantuje wzajemną pomoc w wychowaniu dzieci i zapewnieniu im możliwości kształcenia. Należy zatem przyjąć, że prawo do życia rodzinnego i utrzymania tego rodzaju więzi emocjonalnej między członkami rodziny stanowi

dobro osobiste członków rodziny. Nie ma zatem przeszkód do uznania, że szczególna więź emocjonalna między członkami rodziny pozostaje pod ochroną przewidzianą w art. 23 i 24 k.c. Wiąż między rodzicami a dziećmi jest jedną z silniejszych więzi międzyludzkich. Śmierć K. S. wpłynęła na psychikę powodów oraz ich dalsze funkcjonowanie w życiu rodzinnym, osobistym.

Zadośćuczynienie pieniężne ma w założeniu stanowić rekompensatę finansową za doznaną krzywdę. Zadośćuczynienie ma charakter całościowy i obejmuje wszelkie pozostające w związku z naruszeniem dóbr osobistych cierpienia i niedogodności, zarówno już doświadczone, jak i te, które mogą dopiero powstać w przyszłości. Zadośćuczynienie musi przedstawiać istotną pomoc, realną i odczuwalną wartość ekonomiczną, dostosowaną do rozmiaru krzywdy, a jego wysokość powinna przynosić poszkodowanemu równowagę emocjonalną naruszoną przez doznane cierpienia psychiczne. Przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia należy mieć na uwadze przede wszystkim stopień odniesionych obrażeń, nasilenie i czas trwania dolegliwości, w tym również ujemnych doznań psychicznych oraz rozmiar trwałych następstw zdarzenia. Oszacowanie stopnia krzywdy – odczuwanej przecież w sposób czysto subiektywny – ma z oczywistych względów charakter przybliżony, dyktowany indywidualną wrażliwością i wskazaniem doświadczenia życiowego.

Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności w ocenie Sądu zasadne jest przyznanie powodom zadośćuczynienia od (...) S.A. w W. w kwotach po 35.000,00zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną przez nich krzywdę związaną ze śmiercią ich ojca powstałą na skutek wypadku drogowego.

Chybiony jest zarzut pozwanego upatrującego wyłączenia możliwości dochodzenia od ubezpieczyciela zadośćuczynienia za śmierć osoby najbliższej w związku z ruchem pojazdu mechanicznego przed dniem 3 sierpnia 2008 roku w treści art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycie Komunikacyjnych. Z przepisu tego wynika, że z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje odszkodowanie, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę, której następstwem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia bądź utrata, zniszczenie lub uszkodzenie mienia. Niefortunna redakcja tego przepisu mogła błędnie sugerować, że odpowiedzialność gwarancyjna ubezpieczyciela na podstawie umowy ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych jest ograniczona wyłącznie do bezpośrednich następstw tych wypadków, których skutkiem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia bądź też utrata, zniszczenie lub uszkodzenie mienia. Z dniem 12 lutego 2012 roku nastąpiła zmiana redakcji tego przepisu, bez jednoczesnej zmiany zakresu jego normowania. Zgodnie z obecnym brzmieniem art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycie Komunikacyjnych z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje odszkodowanie, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę, będącą następstwem śmierci, uszkodzenia ciała, rozstroju zdrowia bądź też utraty, zniszczenia lub uszkodzenia mienia. Obecnie nie ulega zatem już wątpliwości, że ubezpieczyciel ponosi odpowiedzialność za wszelkie szkody wyrządzone w związku z ruchem tego pojazdu, jeżeli są one następstwem śmierci. Określenie w przepisie art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycie Komunikacyjnych zamkniętego katalogu dóbr podlegających ochronie nie prowadzi zatem do wyłączenia z zakresu jego zastosowania sytuacji, gdy na skutek ruchu pojazdu mechanicznego dochodzi do śmierci osoby, a w jej następstwie do zerwania więzi emocjonalnej łączącej tę osobę z jej osobą bliską. W takim przypadku dochodzi bowiem do powstania szkody niemajątkowej – krzywdy, która jest następstwem śmierci. Przyjęcie innego stanowiska interpretacyjnego oznaczałoby zasadnicze ograniczenie funkcji odpowiedzialności gwarancyjnej ubezpieczyciela wbrew wyraźnemu celowi ustawy, której regulacje są wyrazem tendencji ustawodawcy, aby umowa ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej stwarzała możliwie szeroki zakres ochrony ubezpieczeniowej zarówno ubezpieczonemu sprawcy szkody przed konsekwencjami osobistego ponoszenia odpowiedzialności cywilnej, jak i poszkodowanemu poprzez zapewnienie mu pełnej kompensaty ze strony ubezpieczyciela szkody wyrządzonej przez ponoszącego odpowiedzialność cywilną sprawcę. Szeroką ochronę poszkodowanych podkreślają dodatkowo:

obowiązkowy charakter ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody związane z ruchem tych pojazdów, przewidziana w art. 822 § 4 k.c. możliwość bezpośredniego dochodzenia roszczenia od zakładu ubezpieczeń przez osoby uprawnione do odszkodowania, a także objęcie tym ubezpieczeniem szkód wyrządzonych przez każdą osobę kierującą pojazdem mechanicznym.

O odsetkach Sąd orzekł na podstawie przepisu art. 481 § 1 k.p.c. Powodowie żądali odsetek od dnia 13 maja 2013 roku. Żądanie przyznania powodom kwot objętych pozwem zostało zgłoszone pozwanemu w dniu doręczenia mu odpisu pozwu, a zatem od tej daty Sąd zasądził należne odsetki ustawowe za opóźnienie.

O kosztach procesu sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. statuujących zasadę odpowiedzialności za wynik procesu i zasadę kosztów niezbędnych i celowych oraz na podstawie art. 100 k.p.c. pozwalającego na obciążenie całością kosztów postępowania, jeżeli przeciwnik uległ tylko co do nieznaczej części swego żądania.

Wobec faktu, że powodowie zwolnieni byli od opłaty sądowej, Sąd zobligowany był do obciążenia pozwanego kosztami opłaty sądowej od uwzględnionej części powództwa, na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

W apelacji pozwany domagał się zmiany wyroku w całości i oddalenia powództwa, zarzucając naruszenie prawa materialnego:

a) par. 34 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (DZ.U 2003 nr 124.poz.1152 ze zm.) oraz przez zasądzenie od ubezpieczyciela na rzecz powodów zadośćuczynienia za naruszenie dobra osobistego w postaci więzi rodzinnych na podstawie art. 448 k.c. w związku z art.24 k.c. mimo braku

wskazania w ustawie, aby ubezpieczyciel odpowiadać miał za tego rodzaju dobra.

b) art.448 k.c w związku z art. 24 k.c. poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie tj. przez doprecyzowanie obowiązującego systemu prawa w drodze wyroku interpretacyjnego i poprzez zasądzenie od ubezpieczyciela na rzecz powodów zadośćuczynienia za naruszenie dobra osobistego w postaci więzi rodzinnych, mimo że powodowie nie są osobami bezpośrednio poszkodowanymi oraz przez przyjęcie, że zasądzona kwota zadośćuczynienia jest kwotą odpowiednią.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Sąd Rejonowy nie naruszył prawa materialnego w zakresie wskazanym w apelacji. Prawidłowo bowiem uznał, że roszczenie powodów o zadośćuczynienie z tytułu naruszenia dóbr osobistych na skutek śmierci ojca w wyniku czynu niedozwolonego mającego miejsce przed 3 sierpnia 2008 roku, a więc przed wejściem w życie przepisu art. 446§4 k.c., znajduje oparcie w art. 448 k.c. w zw. z art. 24§1 k.c. Na gruncie stanu prawnego przed nowelizacją art. 446 k.c. w orzecznictwie dostrzegano potrzebę naprawienia krzywdy wyrządzonej rodzinie zmarłego. Wielokrotnie Sąd Najwyższy wskazywał, iż śmierć osoby bliskiej powoduje naruszenie dobra osobistego osoby emocjonalnie związanej ze zmarłym. Ochroną z art. 24§1 i 23 k.c. są bowiem objęte wszelkie dobra osobiste rozumiane jako wartości niematerialne związane z istnieniem i funkcjonowaniem podmiotów prawa cywilnego, które w życiu społecznym są uznawane za doniosłe i z tego względu zasługują na ochronę. Taką wartością jest też więź rodzinna. Naruszenie tego dobra stanowi podstawę do żądania zadośćuczynienia stosownie do treści art. 448 k.c. (tak w wyroku SN z 14.01.2010., sygn. IV CK 307/09, nie publ., uchwale SN z 22.10.2010., sygn. IIICZP 76/10, OSP 2011/9/96, uchwale SN z 13.07.2011., sygn. III CZP 32/11, Biul.SN 2011/7/9). Sąd Okręgowy w składzie orzekającym w przedmiotowej sprawie podziela tę linię orzecznictwa i w rezultacie dokonaną przez Sąd Rejonowy ocenę prawną roszczenia powodów.

Pozwany w niniejszej sprawie nie kwestionował swojej legitymacji biernej, która znajduje oparcie w art. 13 ust. 2 ustawy z 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz.U. nr124, poz. 1152 z 2003r. ze zm.).

Zawarty w rozdziale 2 art. 34 ust. 1, na który powołuje się apelujący, w brzmieniu przed zmianą dokonaną ustawą z 19 sierpnia 2011 r. (Dz.U.2011.205.1210) stanowił, że

z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje odszkodowanie, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę, której następstwem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia bądź też utrata, zniszczenie lub uszkodzenie mienia. Zaskarżony wyrok nie narusza tego przepisu. Zakres odpowiedzialności ubezpieczyciela jest uzależniony od zakresu odpowiedzialności ubezpieczonego, za którego naprawia wyrządzone ruchem pojazdu szkody (art. 13 ust.2 cyt. ustawy). Poszkodowany jest uprawniony do odszkodowania w pełni pokrywającego szkodę zarówno na mieniu jak i na osobie, a w tym drugim przypadku za szkodę materialną jak i niematerialną. Do odpowiedzialności posiadacza pojazdu, a tym samym i ubezpieczyciela stosuje się takie same ogólne zasady odszkodowawcze, przyjęte w kodeksie cywilnym w art. 444-449 w związku z art. 361-363. Podkreślić przy tym należy, że osoba dochodząca zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych w związku ze śmiercią członka rodziny, nie jest poszkodowana pośrednio. Źródłem jej krzywdy jest ten sam czyn niedozwolony, którego skutkiem była śmierć członka rodziny. W wyniku tego samego czynu niedozwolonego nastąpiła krzywda po stronie osoby zmarłej w postaci utraty życia i krzywda osoby dla niego bliskiej w postaci naruszenia dóbr osobistych w skutek zerwania więzi emocjonalnej, szczególnie bliskiej w relacjach rodzinnych. Taka osoba doznaje bezpośrednio naruszenia dobra osobistego (tak w uchwale SN z 13.07.2011r., sygn. III CZP32/11). Nie doszło zatem do naruszenia przez Sąd Rejonowy przepisów art. 448 k.c., art.23 k.c. i art. 24 k.c. bowiem jak wyżej wskazano mogą one stanowić podstawę zasądzenia zadośćuczynienia za śmierć osoby najbliższej.

Sąd Okręgowy podziela linię orzecznictwa Sądu Najwyższego wyrażoną przykładowo w uchwale z 20 XII 2012r III CZP 93/12, która bezpośrednio dotyczy stosowania w podobnych sprawach przepisu art. 34 ustawy z 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych w brzmieniu obowiązującym sprzed 11 lutego 2012r.

Nie można też zgodzić się z zarzutem ustalenia zadośćuczynienia w wygórowanej kwocie. Od wypadku ojca powodów minęło już blisko 8 lat, a co do obojga z nich nie ulega wątpliwości, że nadal odczuwają jej bolesne skutki w życiu codziennym (określone w opinii biegłej k. 229-co do powoda i k. 236-co do powódki). Żadne z nich nie powróciło do stanu pełnej równowagi emocjonalnej, przy czym sytuacja powódki jest nieco lepsza w związku z przebytą psychoterapią i założeniem własnej rodziny.

Mając na uwadze przytoczone okoliczności oraz dzieląc ustalenia i wnioski Sądu Rejonowego i przyjmując je za własne Sąd Okręgowy oddalił apelację na podstawie art.385 k.p.c. O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 §1 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c. w zw. z §13 ust.1 pkt.1 i § 6 pkt.5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 IX 2002r w sprawie opłat za czynności adwokackie...

SSO. M. Kośka SSO M. Klesyk SSO C. Klepacz